

**"השומר את זקנו כאילו שומר הברית,
ואפילו לנגוע בו במספרים אסור"**
-מרו"ה"בבא סאלי"זצ"ל

שיטת רבינו הקדוש הגה"צ

רבי ישראל אבוחצירא

זיע"א

"בבא סאלי"

רבם ומאורם של בני עדות המערב

בענין

גידול וגילוח הזקן

מאת משה ניסן ווינער

מח"ס

הדרת פנים זקן

בענין גילוח וגידול הזקן לאור ההלכה

The Position of the "Baba Sali" zt"l

Regarding

The Beard and Shaving

by

Rabbi Moshe Wiener

author of sefer

Hadras Ponim Zokon

Regarding the Beard and Shaving

In Halachic Perspective

Copyright © 2024

by

Rabbi Moshe Wiener

hadrasponimzokon@gmail.com

עריכת ועיצוב הספר

חיים יוסף בערנאטה

718.438.1334

תוכן עינים

- אגרת מרן ה"בבא מאיר" זצ"ל (בנו של מרן ה"בבא סאלי") ע"ד ספר "הדרת פנים זקן".....ד.
- דברי מרן הק' ה"בבא סאלי" זיע"אלקראת הופעת הס' "הדרת פנים-
זקן": "השומר את זקנו - כאילו שומר הברית ואפילו לנגוע בו במספרים אסור".....ו.
- מתחילה לא הי' לו זקן והתפלל ובכה שיגדל זקנו.....ז.
- רבנים שגילחו את זקנם -- הי' מטיל ספק בגדלותם בתורה.....ח.
- המקצץ בזקנו ומסדרו - חסר לו בעבודת ה' וביראת שמים וכל שכן בלימוד התורה.....ט.
- גידול הזקן - ושלום בית.....ט.
- שיטת ה"בבא סאלי" בסריקת שער הזקן.....י.
- קיפול שערות הזקן - "לא יתכן שדבר שהוא פארו של אדם, שמישהו יתבייש ממנו".....יא.
- תגדל זקן - תוליד ילדים.....יא.
- כל אלו הן טענות היצר.....יג.
- היאך ייתכן שאדם ירא ה' יגלח זקנו.....יד.
- הקפיד עד מאוד להתפלל במנין של מגדלי זקן.....טו.
- "כיצד ואיך הוא מרשה לכהן המגולח לברך ברכת כהנים".....טו.
- אם הרב מקצץ זקנו - בני העיר ירשו לעצמם לגלח זקנם בתער.....טו.
- "ת"ח שגוזז זקנו אינני אוהב אותו".....טז.
- גידול הזקן למרות לחצים חברתיים ומסירות נפש לגידול הזקן.....טז.
- "מוטב שתכוח כאן בעולם הזה ולא בעולם הבא".....יז.
- "בזכות זקנך הארוך יפתחו לך שערי רחמים ושערי חן וחסד".....יז.
- כל מי שלא יגע בזקנו, מובטח לו שהשטן לא יוכל עוד להתגבר עליו ולהכשילו, ומובטח
לו שהוא בן העולם הבא.....יח.
- הוספה:קטעים מדברי גדולי חכמי הספרדים בענין גילוח וגידול הזקן.....יט.
- מרן הגאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל- החיד"א -.....יט.
- מרן הגאון רבי יוסף חיים מבאגדאד זצ"ל - בעל "בן איש חי" -.....יט.
- מרן הגאון הקדוש רבי חיים חזקיהו מדיני זצ"ל- בעל "שדי חמד" -.....כ.
- מרן הגאון הקדוש רבי יעקב חיים סופר זצ"ל- בעל "כף החיים" -.....כ.
- מרן הגאון הקדוש רבי שלמה אליעזר אלפאנדארי זצ"ל- בעל שו"ת "סבא קדישא" -.....כא.
- הקדשה.....כג.

אגרת מרן ה"בבא מאיר" זצ"ל

בנו של מרן ה"בבא סאלי"

ע"ד ספר "הדרת פנים זקן"

בה'

זן עמן תשלוז . יאגוד יאראל

לכבוד יידיה' ניירנין . מעשני' הרקנ' האפומס וכו' מענהר'
הרב מעה נוצער שליטא'

על' רב וועע יקרב . לאונר נעגב .

רב נפד . ספרו הבהיר הדת פטש זקן . בענע לעלוח קוקן .

בצנוף מנחמו הנפד . הניעוט לעבון . בולאזי דבר גדול
עשי . דתעלד זמיה כוסיה תלד אמניו ואזני חלקו
הוב שאיז סון קבאזות לעגמ' ובלאזי' איז נכאזיאל קלס
וידי משולקוין מול העבינים . עבז' כתפני למעשני קדין
שולא נא' תחזקה ידיו ויעשו פני וכו'

ומעשני' אס ילכו להזפיס ממכתובה האונק בידו .
הזון בבלחון בככות סבבוד רב . ער מעלע (פאראל)

הצבי מאיר אביחצירא
גוי' לחנאותיק ציסיע הסלובין
סרא דרוין . בקסות סרן
יעקב אביחצירא
זוקלהיה זייז ועבי"א אסן

הרב מאיר אבוחצירא אשדוד

ב"ה ז"ך ניסן תשל"ח. אשדוד ישראל.

לכבוד ידיד ה' וידידינו. מעב"ת הרב הגאון המפורסם וכו',
מוהר"ר הרב משה ווינער שליט"א

שלום רב וישע יקר. לאור נערב.

רב נכבד. ספרו הבהיר הדרת פנים זקן. בנוגע לגילוח הזקן.
בצירוף מכתבו הנכבד. הגיעוני לנכון. בודאי דבר גדול עשה.
דתוליד אמה כותיה תליד. אשריו ואשרי חלקו. הגם שאיני בקו
הבריאות לעד"מ* ובלא"ה אני נחבא אל הכלים וידי מסולקות
מכל הענינים. עכ"ז כתבתי למעב"ת הדין שורא וב"ש** תחזקנה
ידיו ויעשו פרי וכו'.

ומעב"ת אם ירצה להדפיס מכתב זה הרשות בידו.

הח' בכל חו' ברכות, בכבוד רב,

הצב"י מאיר אבוחצירא

נו"ן להגאון"ק צים"ע המלוב"ן

מרא דרוזן כבוד קש"ת מרן

יעקב אבוחצירא

זצוקלה"ה זי"ע ועכ"א אמן

* לעד"מ: לא עליה דמר.

** שורא וב"ש: שורא ובר שורא - פסחים פו,א. פירוש בר שורא - חומה קטנה.

שיטת רבינו הקדוש הגה"צ רבי ישראל אבוהצירא זיע"א

ה"בבא סאלי" ("אבא המתפלל")

רבם ומאורם של בני עדות המערב

בענין גידול וגילוח הזקן

דברי מרן הק' ה"בבא סאלי" זיע"א

לקראת הופעת הס' "הדרת פנים-זקן":

"השומר את זקנו - כאילו שומר הברית"

"ואפילו לנגוע בו במספרים אסור"

"השומר את זקנו כאילו שומר הברית"^[א].

א. להבין השייכות בין שמירת הזקן לשמירת הברית, עי' רבינו בחיי עה"פ ולא תשחית את פאת זקניך (קדושים יט, כז): "טעם איסור ההשחיתת לפי שאותיות . . של השם הנעלם רשמו בתבנית הגוף . . וזהו איסור השחיתת זקן עליון וזקן התחתון כי האיסור שוה בהם . . מצינו בשני מקומות האלה השו"ך ואחדות . . והמצוה אזהרה למוחק אותיות השם". וע"ע ספר "ליקוטי הלכות" (ברסלב) חיו"ד הלכות גילוח: "אוי למי שנוגע ח"ו להשחית שערה א' מהדיקנא קדישא והפאות בשאט בנפש ובודון ובמעל אוי לו אוי לנפשו כי עוקר עצמו ונפשו מאלקי ישראל ואין לו חלק בתורת משה אוי לנפשם כי גמלו להם רע . . והם באו לכל זה ע"י פגם הברית שפגמו תחלה כי בודאי אין אדם מרים ידו להשחית פאת זקנו ח"ו כ"א כשפגם תחלה בברית קודש הרבה מאד שע"י פגם בהמות בחכמה תתאה הנ"ל ונתגרו בו מחשבות רעות חכמות חיצוניות עד שהשיאו רוחו הרעה להשחית זקנו ח"ו שע"י עוקר עצמו לגמרי ממלכות דקדושה מחכמה תתאה מהשגת ואמונת ישראל ואין לו חלק בהשי"ת ובתורתו הקדושה ובעמו ישראל הקדוש כנ"ל... וזה שאנו רואים בחוש שבאשכנז וסביבותי' שבעו"ה פרצו גדר ישראל וחלפו חוק הפרו ברית ומגלחין זקנם בשאט בנפש' ע"כ נתרבה שם מאד האפיקורסות". ועד"ז בספר "דברי שמואל" (סלונים) פרשת קדושים: "כל שמשחית זקנו אות הוא שפגם בברית קודש. לפיכך כתיב בלשון השחיתה (במ"ש באונן ושחת ארצה וגו')". וכיו"ב בספר "תלמוד בית אבא עם צוואת אבא" (בעקלעאן, תרצ"א - קרן ד' עמוד ברית השלום, אות מג): "העומד בנסיון ואינו מסיר מאתו הי"ג תקוני דיקנא קדישא הוא מקיים אחד מהתיקונים הגדולים לפגימת פגם הברית", עיי"ש. ובאופן אחר ביאר הקשר בין גילוח הזקן ופגם ברית בספר "מעין הברכה" (על עניני שמירת הברית - פיעטרקוב, תרע"א): "סיבה למקרה לילה ולתאות ניאוף המשחית זקנו בתער, כי המשחית זקנו בתער עובר על חמשה לאוין ומסיר ממנו צלם אלקים כי האדם נברא בדמות דיוקנו של יוצרו, וכתיב ביה שעריה כתלג חויר, זקן מלא רחמים, י"ג תיקוני דיקנא, וכאשר מגלח זקנו בתער מסירים מעליו המלאכים השומרים את האדם, כדכתיב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך וגו' פן תגוף באבן רגליך (ר"ת נגעי בני אדם) רגליך הוא היסוד וע"כ שולט עליו הסט"א ומסיתו לתאות הניאוף ומביאו למקרה לילה". נואף דשם מיירי במגלח בתער, הרי רוב המגלחים זקנם בימינו משתמשים במכונות גילוח, שיש להן דין תער, כמו שהעיד בשו"ת שבט הלוי חיו"ד סי' קצח: "בענין מכונת גילוח, הנה מוסכם בפי כל גאוני עולם מאז . . אין בינו לבין תער הנקרא תער ולא כלום". ובלשון מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל (במענה על השאלה אם איכא במציאות מכונות גילוח כשרה): "החזון איש אסר כל מכונה וכ"כ כל גדולי הדור". בגדר מכונות גילוח ראה בארוכה ספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פ"א, וש"ן.

ועד"מ רבינו בחיי הנ"ל "והמצוה [ד'ולא תשחית את פאת זקניך] אזהרה למוחק אותיות השם", שאותיות שם השם "רשמו בתבנית הגוף" בזקן התחתון וגם בזקן העליון - אי"כ הנה י"ל שכמו שזקן

ואפילו לנגוע בו במספריים אסור.^[2] והיו מהמדקדקים שלא לנגוע אפילו בשערות הזקן שמא תפול שערה אחת. וסיפר על עצמו שלא הי' לו זקן עד גיל 40 שנה והתפלל ובכה שיגדל זקנו. ותוך שבוע החל גודל זקנו לצמוח.

”בנוסף התבטא בחריפות כנגד כל מי שנוגע בזקנו, אפילו רבנים מובהקים”.^[3]

מתחילה לא הי' לו זקן והתפלל ובכה שיגדל זקנו

”רבינו הקפיד מאוד שלא לגלח את הזקן וגער בכל אלו שבאו לביתו ופניהם מגולחים וביקשם לגדל את זקנם. הוא עצמו לא תיקן את זקנו כלל ונהג בו כבכלי קודש. באחת ההילולות הגדולות עת הי' נוהג רבינו לספר סיפורים אודות המשפחה, סיפר את הסיפור הבא:

”עד גיל ארבעים (40) לא צימח לי זקן, ובאותה תקופה כבר הייתי חושש שמא לעולם לא יצמחו לי שערות הזקן כשם שדודי לא צימח זקנו, והייתי דואג ומיצר על כך.

התחתון ה"ה חפץ של מצוה (כמ"ש רש"י בראשית כד, ב: "תחת ירכי - לפי שהנשבע צריך שיטול בידו חפץ של מצוה, כגון ספר תורה או תפילין, והמילה היתה מצוה ראשונה לו ובאה לו על ידי צער והיתה חביבה עליו ונטלה"), ה"ה הזקן העליון, שאפילו אנשים פשוטים וכ"ש גדולי ישראל טיפלו בשערות הזקן שלהם כחפץ של מצוה. וא"ת, לפי הנחת היסוד הוזהר שהזקן נחשב כחפץ של מצוה, מדוע מי שצריך להישבע אינו יכול להחזיק בזקנו. - וי"ל דאה"נ, עי' למרן החפץ חיים בספרו "קונטרס תפארת אדם" פ"א: "וזכרוני כשהיה נשבע איש יהודי היה נשבע בפאת ראשו וזקנו", כחפץ של מצוה. וא"ת אם לפי מה שאמרנו שאותיות השם הקדוש נמצאות בזקן, מדוע אין צריך ששערות זקן הנושרות צריכות למסור לגניזה ("שמות"). וי"ל דאה"נ, - ראה ספר "ארחות רבינו" של ה"קהלות יעקב" (בני ברק, ה'תשנ"א), עמ' ר אות יח), שהגאון ה"סטייפלער" הי' גונז שערות זקנו שהיו נושרים או נתלשים. . והיי' "גונז אותם במקום מיוחד שהי' לו במדף הספרים, אבל לא מכניסם בספר, ואחר כך שולחם לגניזה בבית הקברות בתוך שקית יחד עם ה"שמות". [בענין גניזת שערות הזקן, רוכזו הדעות בספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פ"ב נספח ב]. ולכן אפילו אנשים פשוטים וכ"ש גדולי ישראל היו מוסרים נפשם עבור גידול זקנם (ראה לקמן הערה 22, ובארוכה בקונטרס "מסירות נפש למען שלימות הזקן" לכותב הטורים).

ב. ראה לקמן הערה הבאה.

ג. נרשם ע"י חתנו, הרב ישר אדרעי נ"י, ה'תשל"ח - נדפס בס' הדרת פנים - זקן עמ' 41.

”זה אירע לאחר שאדם מסוים, אשר עסק בכתיבת ספר על חשיבות גידול זקן, ביקש ממני, שאבקש לשמוע את דעתו של הבבא סאלי בעניין”, מספר הרב אדרעי. ”לבקשתו, כנכסתי אל הבבא סאלי, והתחלנו לדבר על אודות חשיבות גידול זקן. כאשר העליתי בפניו את מנהג סידור הזקן, שפשה בקרב ציבור בני התורה, הוא ציין בפני את האיטור שדבר, וגילה, כי דעתו אינה נוחה מכך, וכי אינו מסוגל להביט בפניהם של אותם אנשים שמסדרים את זקנם” (הרב ישר אדרעי, חתנו של ה"בבא סאלי", בשבועון "כפר חב"ד", גליון מס' 2042, א' שבט תשפ"ד).

”דיבר בחריפות נגד הנוגע בזקנו כמו גם רבנים וראשי ישיבות המתירים זאת. כששאלתי אותו על רבנים המסדרים את הזקן, נענה ואמר שאינו יכול להסתכל על פניהם” (הרב ישר אדרעי, חתנו של ה"בבא סאלי", בבטאון שבועי "כי קרוב", גליון מספר 133, פרשת בא תשפ"ד, עמוד 11).

”אדמו"ר הקפיד מאוד על אנשים שומר תורה ומצוות ובפרט על אברכים ובני תורה שלא יקצצו את זקנם ולא יגעו בו כלל ועיקר לא במספרים ולא במכונת גילוח ולא בסם... והדגיש רבינו כי לדעתו גידול הזקן אינו רק לפי דעת המקובלים אלא גם לפי הפשט צריך האדם לגדל את זקנו ולא לגלחו. וראה הדברים באורך בספר הדרת פנים זקן” (בנו של ה"בבא סאלי" הרה"צ רבי ברוך בספרו "הסבא קדישא אדמו"ר סידנא בבא סאלי" ח"א עמוד קצט-ר).

באותו לילה לא עצמתי עין, ובמשך כל הלילה בכיתי והתפללתי לפני בורא עולם. איך אקיים את מצוות התלויות בזקן, הקשיתי, אם לא יהא לי זקן. בכיתי והתפללתי שיצמח לי זקני.

"באותו שבוע, הוסיף רבינו לספר, התחילו כבר סימנים של זקן וכך המשיך עד אשר הגיע למידת זקנו של אהרן הכהן שירד על פי מדותיו.

"ורבינו כשהי' מספר את הסיפור הי' נוטל את זקנו בידו ומנשקו ואומר: ב"ה, אני שמח שמעולם לא פגמתי בזקני כלל וכלל והוא נותר בקדושתו".^[7]

רבנים שגילחו את זקנם -- הי' מטיל ספק בגדלותם בתורה

"כשבאו אליו רבנים שגילחו את זקנם, או אפילו רק סידרו במספריים, הי' מטיל ספק בגדלותם בתורה"^[7].

ד. ספר תולדותיו "בבא סאלי - רבינו הקדוש" (עמ' 297-298).

"ויספר כי הוא עצמו לא צמח זקנו עד היותו בגיל הבינה וסיבת הדבר כי רוב הבנים דומים לאחי האם ודודו ר' דוד בן חמו היה דל זקן. תפילות ובקשות ודמעות כמים שפך עד אשר צמח זקנו" (בנו של ה"בבא סאלי" הרה"צ רבי ברוך בספרו "הסבא קדישא אדמו"ר סידנא בבא סאלי" ח"א עמוד קצט).

"לבבא סאלי היו לא מעט הנהגות מיוחדות ונשגבות. באותן השיחות הוא סיפר לחתנו, על אודות הדמעות והתפילות שנשא למען גידול זקן... הוא סיפר לי על כך, שעד גיל ארבעים לא גדל לו זקן בכלל. כמי שעסק בחוכמת הנסתר, וידע את הרובד הפנימי של הדברים - כיצד הזקן רומז כנגד י"ג תיקוני דיקנא, שקשורים להמשכת י"ג מידות הרחמים - הדבר היה חסר לו, והוא בכה והתפלל לה' שיגדל לו זקן. שבוע לאחר אותה תפילה מלב שבור, הזקן החל לגדול" (חתנו של ה"בבא סאלי", בשבועון "כפר חב"ד" שם).

"הזוהר הקדוש מדבר על י"ג תיקוני דיקנא, כלומר: צינורות שפע המסומלים בחלקי הזקן, ועל פי זה מקובלים רבים ראו חשיבות בגידול זקן. כך למשל כותב הפלא יועץ בערך "גילוח" בחריפות: "וראוי לכל ירא ה' שלא תגע בו יד בזקן כלל... כי גורם רעה גדולה לנפשו... ולמה לא יעשה כן כל אדם חסידות זה וכיוצא בזה? ! מה טורח יש ומה חסרון כפי יש? ! והדברים עתיקים ועושה פרי למעלה! נלמה לא יחוש על כבוד קונון בדבר שבדא מאי (שמה בכך)? ! לכן כל אדם יעשה עצמו תלמיד חכם ואל יחוש למלעגים". מסופר על הבבא סאלי שלא גדלו לו במשך שנים ארוכות שערות זקן, והיה בוכה ומתחנן הרבה על זה. וכשצמחו לו היה מקפיד מאוד להיזהר שלא יפלו, ושמר כל שעררה ושעררה שנפלה מזקנו" (שאל-את-הרב/זקן-17 (<https://www.kipa.co.il>))

"מורי זקני בבא סאלי זצוק"ל, היה מניח על שולחנו בכל עת ספר "בן איש חי", ששם תמונתו של רבנו ה"בן איש חי" והיה בבא סאלי אומר "והיו עיניך רואות את מוריך" והיה מצטער על הזקן שלו, שלא כמו של רבנו ה"בן איש חי". והיה אומר, אנשים לא מבינים מה הסוד של הזקן" (מאמר הרב יאשיהו יוסף פינטו, נכד ה"בבא סאלי").

ה. ס' מאור ישראל - תולדות מרן ה"בבא סאלי" - עמ' 90. וראה לעיל הערה 3. וע"ע להגה"ק ה"בני יששכר" בספרו "אגרא דכלה" פ' תשא ד"ה מדרש פ' מא: "והנה הזקן מרמו לדיקנא קדישא י"ג מדות של רחמים כנודע, וכנגדן התורה נדרשת ב"ג מדות. והנה המשים לחיינו כאבן היינו שיהנה בו מנהג האבן הדומם שאין גווזים אותו, יש בו הכנה לקבלת התורה הניתנה למורשה לכל ישראל, וכל בר ישראל מסוגל לה אם ירדוף אחרי", משא"כ מי שנוהג בו מנהג הצומח לגווז ולקוצרו, הנה בודאי לא יזכה לתורה בשום אופן, כיון שאין בו הארה ל"ג מדות של רחמים מאין יהי' בו הכנה ל"ג מדות שהתורה נדרשת". ובספרו "בני יששכר" מאמרי חודש אלול מאמר ב סק"ב: "והנה כ"ז הוא מקובל בידינו מחכמי האמת עד מפי משה מפי הגבורה".

המקצץ בזקנו ומסדרו - חסר לו בעבודת ה' וביראת שמים וכל שכן בלימוד התורה

"ופעמים רבות אמר אדמו"ר לאברכים ובני תורה כי כל זמן שאדם מקצץ בזקנו ומסדרו אינו יכול להגיע למדרגות גבוהות בעבודת ה' וליראת שמים טהורה וכל שכן שאינו יכול להגיע להשגה גבוהה בלימודיו"^[1].

גידול הזקן - ושלום בית

"[לאדמו"ר ה"בבא סאלי" זיע"א] הי' לו תמיד יחס מיוחד לבעלי זקן, אך רק לאותם שמעולם לא נגעו בזקנם. . חסרון הזקן נגע לליבו מאוד. . הוא ראה בזקן חלק מצלם אלוקים של האדם, שאין לוותר עליו, או להורידו חלילה. . מרגלא בפומי, שמי שיקבל על עצמו שלא לנגוע בזקנו. . מובטח לו שחצי מעוונותיו ימחלו לו. רבים מחסידיו ששמעו זאת מפי קדשו הניחו את זקנם לצמוח, בלי לנגוע בו כלל. . פעם בא אליו אברך בעל תשובה, וסיפר לו שעז רצונו לגדל זקן, כי שמע על ענין מחילת העוונות שאמר אדמו"ר, אך מה יעשה שאשתו מתנגדת, אדמו"ר ענה לו, שיכול הוא להבטיח לאשתו שגם לה יתכפרו מחצית מעוונותי, אם לא תמנע אותו לגדל את זקני"^[1].

"זכורני סיפור על יהודי [בעל תשובה] ממושב תאשור שהגיע לצדיק [שהגיע לבקש את ברכתו, וה'בבא סאלי' החל לדבר אתו על חשיבות גידול הזקן]. ואמר [הבעל תשובה] לה'בבא סאלי' שרוצה לגדל זקן אך אשתו אינה מניחה לו. הצדיק הגיב בחריפות רבה ואמר לו: 'תאמר לאשתך שאם חלילה תפריע לך לגדל זקן, יגדל לה זקן'. האישה כמובן חזרה בה מדבריה ועמדה לצד בעלה בהחלטתו"^[n].

"מעשה בשלשה יהודים ממושבי הדרום ששהו אצל אדמו"ר בל"ג לעומר. עם חשיכה טרם

ו. בנו של ה"בבא סאלי" בספרו שם. וראה הערה הקודמת.

ז. ס' מאור ישראל - תולדות מרן ה"בבא סאלי" עמ' 88-90.

ועד"ז כתב בנו של ה"בבא סאלי" הרה"צ רבי ברוך בספרו "הסבא קדישא אדמו"ר סידנא בבא סאלי" ח"א עמוד רח: "וגדולה מזו הבטיח אדמו"ר פעמים רבות כל אדם אשר יגדל את זקנו ולא יגע בו אפילו לא במספרים ליישרו או לסדרו וכלשונו לא תיגע בו יד אני מבטיחו וערב לו בעולם האמת שחצי עוונותיו נמחלין לו. ומעשה באברך יקר הרב י. מ. ע. שליט"א, ששמע את הבטחת רבינו וגידל זקנו ואשתו התנגדה בכל תוקף. סיפר האברך לאשתו את הבטחת רבינו ואמר לה, קלה בעיניך הבטחה זו חצי עוונות נמחלים ואני לא אגדל זקני? ! אמרה האשה אם יבטיח האדמו"ר גם לי שימחלו לי חצי עוונותי אני מסכימה... כאשר נשאל אדמו"ר על זאת ענה: כל אשה שתאפשר ולא תפריע לבעלה לגדל זקנו מבטיח אני גם לה שימחלו לה מחצית עוונותיה". רוכזו הדעות בענין גידול הזקן כשיש בעיות בשלום בית (ושידוכים) בספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פט"ז.

ח. הרב ישר ארדעי, חתנו של ה"בבא סאלי", בבטאון שבועי "כי קרוב" שם ובשבועון "כפר חב"ד" שם.

עזבם את בית רבינו, קיבל מהם אדמו"ר הבטחה מפורשת כי מעתה לא ישלחו את ידם בזקנם, ולא יעלו עליו כלי משחית. השלושה נפרדו לחיים טובים ולשלום ופנו איש איש אל משפחתו ואל אחוזתו. בהגיעם לביתם החל השטן מרקד ביניהם ובין בני משפחתם והחלו להפעיל עליהם לחץ כבד שיוורידו את זקנם ויגלחוהו כבראשונה. שנים מן השלושה לא עמדו בלחץ וידו של השטן היתה על העליונה מול הבטחה מפורשת שנתנו לרבינו והחליטו לגלח זקנם כבעבר. השלישי דחה את הטענות שהוטחו כלפיו בכך שמנהג אבותיו בידי לא להתגלח עד חג השבועות. בערב חג השבועות בעוד הוא עובד את אדמתו נזכר שהיום עתיד להתחדש הלחץ להורדת זקנו וטיכס עצה בנפשו לא לשוב לביתו עד כניסת החג, בטענה שהיה עסוק בשדה, וכך ידחה את רוע הגזירה לפחות עד מוצאי שבועות. בבואו לביתו עם הדלקת נרות וזקנו על לחיו כעסו עליו בני ביתו, אך טען בפניהם כי לא היה באפשרותו לשוב מוקדם יותר, בגלל עיכובים מסויימים. בדלית ברירה החליטו להמתין למוצאי החג. במוצאי החג מיד לאחר הבדלה הגישה לו אשתו את מכונית הגילוח תוך תקווה שיעמוד בהבטחתו ויוריד את זקנו המגודל. אך לא ידעה שהלה כבר מושבע ועומד כבר מ"ג לעומר והבטחתו להוריד את זקנו אינה אלא דחיה בעלמא. ואכן עמד בתוקף בסירובו לשלוח יד בזקנו, ואת דבר ההבטחה שהבטיח לאדמו"ר אינו מגיד לאיש. בראותם כך לא נותר להם אלא לאיים עליו תוך כדי אריזת המזוודות כי יעזבו את הבית אם לא יוריד את זקנו וכי אשתו תלך מחר לרבנות ותתבע גט כריתות, בטענה שאינה מוכנה להשאר עם בעל שאינו מגולח, ומקחה היה מקח טעות. בראותו כי כלתה אליו הרעה ובמר נפשו החליט לנסוע לאדמו"ר לשטוח בפניו את בעיתו ולקבל את עצתו. עם אור השחר עשה דרכו אל בית רבינו. רבינו קיבל את פניו בחמימות רבה וציווה עליו להשאר אצלו במשך היום. בלילה האדמו"ר ערך סעודה לכבודו כשלמה בשעתו. לאחר הסעודה וברכת המזון שילחו האדמו"ר לביתו ובפיו הבטחה שאינה משתמעת לשתי פנים: שוב לביתך והמשך לגדל את זקנך באין פוצה פה ומצפצף. הלה עשה דרכו חזרה לביתו בלב שקט ובבטחה. בחצות לילה בהגיעו לביתו ציפה לראות את ביתו ריקם אך למרבה הפלא ראה כי כולם ישנים איש איש על מקומו ודברי האיום לא בוצעו. שמח שמחה גדולה עלה על יצועו בצפיה מה ילד יום, והיה משתאה לדעת ההצליח ד' דרכו אם לאו. ויהי ערב ויהי בוקר בני הבית קמים משנתם והנה זה פלא איש מבני הבית לא מזכיר את ענין הזקן. ולא עוד אלא ארשת פניהם השתנתה איש לא כעס עליו וכאילו לא קרה דבר. כעבור זמן מה התברר שכל אותם שאיימו עליו זה בכה וזה חלמו באותו לילה את האדמו"ר האוסר עליהם בצורה חד משמעית לדבר או לרמוז לאבי המשפחה אליעזר אלון הי"ו מטוב ועד רע בענין זקנו^[ט].

שיטת ה"בבא סאלי" בסריקת שער הזקן

"מרגלא בפומי", שמי שיקבל על עצמו שלא לנגוע בזקנו, ואף לא לסרקו, ע"מ שלא לתלוש אף שערה, מובטח לו שחצי מעוונותיו ימחלו לו. רבים מחסידי ששמעו זאת מפי קדשו הניחו את זקנם לצמוח, בלי לנגוע בו כלל^[י].

ט. בנו של ה"בבא סאלי" הרה"צ רבי ברוך בספרו "הסבא קדישא אדמו"ר סידנא בבא סאלי" ח"א עמוד רה-רז.

י. ס' מאור ישראל - תולדות ה"בבא סאלי", עמ' 89. רוכזו הדעות בענין סריקת הזקן בספר "הדרת פנים זקן"

קיפול שערות הזקן -

"לא יתכן שדבר שהוא פארו של אדם, שמישהו יתבייש ממנו"

"הי' לו משמש, לאדמו"ר [ה"באבא סאלי"], ששהה בביתו, לעת זקנתו מידי לילה. וכמובן אותו משמש לא נגע בזקנו. ערב אחד, כשהגיע לבית אדמו"ר, קבלו אדמו"ר בקרירות מופגנת, ואף לא רצה לענות לו שלום. אותו משמש התפלל מאד, ושאל במרירות, מה פשעי ומה חטאתי? אדמו"ר ענה לו, שהוא רואה שחתך חלק מזקנו, לכן הוא הקפיד עליו מאד. אז הוציא המשמש סיכה, שהחזיקה את זקנו מקופל, וגילה את כל זקנו כבימים ימימה. אדמו"ר שראה שהמשמש לא חתך את זקנו, קרבו ושאלו מדוע א"כ אתה מקפל את הזקן? השמש ענה, כי במקום עבודתו, הוא מתבייש להופיע עם זקן ארוך כמו שלו. אז השיב לו אדמו"ר, שלא יתכן שדבר שהוא פארו של אדם, שמישהו יתבייש ממנו, וציווה עליו שלא יוסיף לקפל את זקנו"^[יא].

"בעיירה נתיבות מקום מושב רבינו היה יהודי סגי נהור בעל זקן ארוך עד מאוד. שמו היה ר' דוד בוזגלו ז"ל. את זקנו הארוך היה מחביא מתחת לבגדיו. כאשר אדמו"ר היה רואה קטרוג גדול בשמים על עם ישראל משום שיש בהם משחיתים ומגולחי זקן, היה מזעיק את אותו יהודי ומבקשו להוציא את זקנו מעל לבגדיו. רבינו היה מנשק את הזקן הארוך ומשתבח בו ומראה שמחה וצהלה למראה הזקן ועל ידי זה היה מבטל את כל הקטרוג. ושעה ארוכה היה ממליץ טוב על ישראל בזכות הזקן הארוך. נמדד אותו זקן בפקודת אדמו"ר והיה ארכו למעלה משלשה מטרי"^[יב].

תגדל זקן - תוליד ילדים

"רבים יודעים מה חשיבות ראה רבינו בענין הזקן, ושמח על כל מי שנמנע מלגלחו. פעם, רבינו הק' הזמין את הרב ניסים טולידאנו שליט"א (ראש ישיבת שארית יוסף בבאר-שבע) לסעודת מלווה-מלכה, וביקש כי יבוא בגפו ללא אנשים נוספים.

"הרב משה י. ביקש מהרב ניסים [טולידאנו] שליט"א כי יצרפו אליו כנהג ושמש, מן הסתם לא תהי' לרבינו קפידה על כך שבא עמו.

"במוצאי-שבת נסענו אשתי ואני עם הרב ניסים שליט"א, ורבינו הק' הכין סעודת

ח"ב פי"ב.

יא. ס' מאור ישראל - תולדות ה"בבא סאלי" - עמ' 89-90.

"ומתפלא היה על אותם אנשים שחננם ה' בזקן והם בועטים במתנת הקב"ה וגוזזים או מקפלים ומסתירים את גודל תפארת זקנם" (בנו של ה"בבא סאלי" הרה"צ רבי ברוך בספרו "הסבא קדישא אדמו"ר סידנא בבא סאלי" ח"א עמוד קצט). רוכזו הדעות בענין קיפול הזקן בספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פי"ב נספח א'. תשובת מרן ה"בן איש חי" בנידון קיפול הזקן, ראה ספר "הדרת פנים זקן" שם וגם לקמן בסוף חיבור זה ב"הוספה". קונטרס בענין דיני קיפול הזקן בשבת קודש - ראה ספר "הדרת פנים זקן" הוספה ד'.

יב. בנו של ה"בבא סאלי" הרה"צ רבי ברוך בספרו שם עמוד רז.

מלווה-מלכה כיד המלך. תוך כדי הסעודה, האצתי ברב ניסים כי יבקש עבורי ברכה לזרע בר קיימא, כי זה לנו שנתיים ימים מאז נישאנו וטרם נפקדנו בבנים.

"תחילה סירב רבינו להתייחס כלל. אך משהרבה הרב ניסים להפציר בו ביקשני רבנו הק' לקרב אליו והביט בי ואמר: 'אתה לא תיפקד בילדים כלל!' למשמע דברים כאלה, נבהל הרב משה ורעדה אחזתהו, עד גמר הסעודה הדהדו הדברים באזני הרב משה ותמה על מה ולמה לא יפקד בבנים. בסוף הסעודה, קרא רבינו לאברך ואמר לו: 'אם רוצה אתה ילדים - תגדל זקן, לא תגלחו כלל וכלל, אל תתקן ואל תקצר! ואני מבטיחך כי תיפקד בילדים'.

"הי' זה בר"ח טבת. בהזדמנות נוספת באתי שוב לרב לקבל ברכה, באותו ענין. אמר לי הרב: 'אתה מקטני אמונה, אמרתי לך שיהיו לך ילדים! למה לך לבוא כל חודש?!'

"כשהגיע חוה"מ פסח עליתי לרגל לראות את פני רבינו הק' (כדברי חז"ל שאמרו חייב כל אדם להקביל את פני רבו ברגלים). אמרתי לרבינו: 'באתי לראות פניו הקדושים ולבקרו לרגל החג'. הרב שזכרני אמר: 'זו לך הפעם האחרונה שאתה בא אלי - ועדיין אין לך ילדים, בפעם הבאה אתה בא לבשרני בשורה טובה'. לאחר כחודש הציעה רעייתי כי נבדוק אם התקיימה כבר ברכת הרבי. והבדיקה העלתה תשובה שלילית. אני, שסירבתי להאמין לתוצאה, מהרתי לקרוע את טופס הבדיקה, וביקשתי לבצע בדיקה נוספת. שוב תשובה שלילית, ושוב בדיקה . . . בפעם השלישית, לתדהמת הלבבורנטית הבודקת, היתה התוצאה חיובית. אך יותר מכך תמהה, על מעשי קודם, וכי למה הי' עלי לקרוע בבטחון את התוצאות ולהתעקש כי אינן נכונות, על סמך מה התעקשתי שהתוצאה צריכה להיות חיובית? גיליתי את אוזנה כי ברכת רבינו הק' והבטחתו הם שנטעו בי את האמונה כי ברכתו אמורה כבר להתקיים. רבינו גם ביקש ממני לא לגלות דבר עד שיתגלה מאליו, משנתגלה באתי לבשר לו, וביקשתי ברכה לבן זכר. לבקשה זו הפטיר: 'מה שתוליד האשה יהי' במזל טוב ובברכה!' מנוסח תשובתו ידעתי שיש לנו בת - וכך היי"י^[ג].

"מנין אברכים מבני ברק שהיו נשואים כמה שנים ולא נפקדו בבנים באה אל רבינו במאורגן שיברכם שיפקדו באותה שנה. רבינו התנה את ברכתו בגידול זקנם. קבלו עליהם האברכים לגדל זקנם. תשעה מהם נפקדו חוץ מהרב ש. שלא נפקד. הרב ש. בא אל רבינו ושאלו מדוע לא נפקד יחד עם חבריו. הסתכל אדמו"ר בזקנו של אותו אברך וראה שהוא מסדר ומיפה את זקנו. ענה לו רבינו כתוב העשירי יהיה קדש סתם

ולא פירש"י^[יד].

כל אלו הן טענות היצר

"סיפר אחד מבני הישיבה כי בכל פעם שהי' נכנס אל הרב, הי' הרב דוחק בו ומשכנעו שיחדל מלגלח את זקנו. הבחור הי' משיב לרב כי אחר החתונה בע"ה יגדל את זקנו. לאחר זמן מצא הבחור שידוך הגון וכשבוע לאחר החתונה בא עם אשתו לבית הרב לקבל ברכתו.

"טרם שפצה פיו פנה אליו הרב ואמר לו: 'עד עתה גילחת את זקנך מתוך שקיווית שבהיותך מגולח ייקל עליך למצוא זיווג. כל אלו הן טענות היצר, אך לא רציתי לכפות עליך. אולם עתה, הלא כבר בעל אשה אתה ואין לך כל תירוץ להמשיך ולהתגלח, ואני מבקש ממך', הוסיף הרב, 'לחדול מלגלח זקנך'. הבחור הבטיח בו במקום כי יחדל להתגלח, והוא מקבל עליו מהיום לגדל את זקנו.

"לאחר זמן, הגיע האברך לבית הרב. בדיוק התכוננו לתפלת מנחה, והכל המתינו לכניסתו של הרב. מורנו זיע"א נכנס אל החדר, ומשראה את האברך, ועתה זקן מעטר את פניו, ניגש אליו והחל מחבקו ונותן לו ברכת 'שלום עליכם', ו'ברוך בואכם לשלום'. 'ברי' חדשה אתה, ובדרגה גבוהה יותר, ומגיע לך ברכת 'שלום עליכם' ו'ברוך הבא' כאילו הגעת לכאן בפעם הראשונה בחייך"^[טז].

"ראש ישיבה מאיזור תל אביב, בא אל רבינו עם קבוצת אברכים ובחורים מישיבתו. רבינו ראה כי כולם בעלי זקן חוץ מאחד. שאל רבינו מדוע אינו מגדל זקן כיתר חבריו. נענה ראש הישיבה ואמר: הוא עדיין בחור, ולאחר שישא אשה הוא יגדל את זקנו, כך נהוג אצלנו. לחש רבינו באזני ראש הישיבה: מי הבטיח לבחור זה שיזכה לחופה, מצוה הבאה לידו אל יחמיצינה, יגדל את זקנו ומיד יזכה לחופה בבת זוג כשרה והגונה לעיתש"א"^[טז].

יד. בנו של ה"בבא סאלי" הרה"צ רבי ברוך בספרו "הסבא קדישא אדמו"ר סידנא בבא סאלי" ח"א עמוד רב.

טו. ס' "בבא סאלי" - רבינו הקדוש" (תולדותיו של הגה"צ הר"י אבוחצירא) עמ' 301.

"כך כשבא לפניו אברך שלא היה לו זקן, שאל אותו מדוע אין לך זקן, ענה ואמר לו בשביל שידוכים. אמר לו בבא סאלי, שידוך טוב יהיה לך אחרי שיהיה לך זקן. הבחור קיבל את הדברים כהמלצה והמשיך לגזור את זקנו. כיון שעברו השנים ולא התחתן, נזכר בדברי הצדיק ואז השאיר את הזקן. ואחרי זמן קצר זכה לשידוך הגון" (מאמר הרב יאשיהו יוסף פינטו, נכד ה"בבא סאלי"). וראה הערה הבאה.

טז. בנו של ה"בבא סאלי" הרה"צ רבי ברוך בספרו "הסבא קדישא אדמו"ר סידנא בבא סאלי" ח"א עמוד רב. רוכזו הדעות בענין גידול הזקן כשיש בעיות בשידוכים בספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פט"ז. וכ"כ מרן ה"חפץ חיים" (בקונטרס תפארת אדם" פ"א): "אם יתגדל זקנו.. בודאי יוכל לקנות לו שיומין לו זיווג הגון אשה משכלת ויראת אלקים ושתהיה לו לעזר בימי חייו (כמאמרם זכה עוזרתו) ושיזכו לדור ישרים וישמח בהם סכים לשלחנו... שתהא לו זיווג לנחת רוח ושיזמין להם פרנסתם ויזכו לבנים הגונים ושיראה טוב וחיים עם האשה אשר הוכיח לו ה'.. משא"כ מי שאין שם בטחונו בה' וסר מדרך המצוה הלא לא ירצה ה' להיטיב אשר תחת אהבה וחן שקוה להשיג ע"י קישוט זקנו יהפך לו חלילה למרה ולענה לבסוף ע"י חסרון פרנסה ושאר יסבות המצויים ע"י שלא תהיה ברכת ה' שורה בתוכם ולפעמים יגיע שיתגודד

היאך ייתכן שאדם ירא ה' יגלח זקנו

"רבינו הק' ביקש מסופר סת"ם שהי' נאמן עליו להכין עבורו תפלין של רש"י ושל ר"ת וביקשו להזדרז בעשייתן כי הם נחוצים לו בדחיפות וכל יום שיתאחר יהא שרוי בצער.

"ימים נקפו והסופר עדיין לא בא למסור את התפלין שהוזמנו אצלו. רבינו שלח לקרוא לו. כשבא מיהר להתנצל על האיחור, והסביר כי למעשה הוא את עבודתו כבר סיים, אלא שעתה ממתין הוא לעושה הבתים שקיבל על עצמו את עשיית הבתים ועדיין הוא מתעכב. אולם, הוסיף הסופר להסביר לרבינו, כדאית היא ההמתנה. אמנם אפשר הי' למצוא עושה בתים אחר, שהי' כבר מסיים לעשותם, אלא שאני ביקשתי להזמין את הבתים מבעל מלאכה מהדר ויודע מלאכתו, והעיקר: הוא ירא שמים בתכלית.

"שמע זאת רבינו ונחה דעתו. 'אמור נא לי', הקשה רבינו, 'האם הוא בעל זקן?'
"לא!, השיב הסופר, אולם אל לו לרבינו לחוש בשל כך.

"רבינו שמע את תשובתו והחל צועק על הסופר: 'איך אתה אומר שהוא ירא שמים בתכלית ואין לו זקן. היאך ייתכן שאדם ירא ה' יגלח זקנו...'"^[1].

למרחוק למצא טרף ביתו ואז לשמחה מה זו עושה. ובאמת כ"ז מבואר בכתבי הקודש שעבור שיתחזק לקיים מצות ה' זוכה לדור ישרים". ועי' למרן החפץ חיים שם: "מצוה רבה לכלל ישראל להתחזק בזה ושלח להקטין הזקן אפילו במספריים."

פענוח הר"ת "לעיתש"א" - י"ל: "לעבודתו יתברך שמו, אמנ".

יז. ס' תולדותיו של הגה"צ הר"י אבוחצירא, ס' "בבא סאלי" - רבינו הקדוש "עמ' 296; 299).

וכיו"ב כתב בנו של ה"בבא סאלי" הרה"צ רבי ברוך בספרו "הסבא קדישא אדמו"ר סיידא בבא סאלי" ח"א עמוד רא: "ופעם בא לפני אדמו"ר יהודי עושה בתי תפלין מעור בהמה גסה והציע לרבינו שיעשה לו זוג תפלין רש"י ור"ת כפי רצון אדמו"ר וכאשר יורה לו חבריו של אותו אדם המליצו בפני אדמו"ר כי הוא ירא שמים אמיתי לאחר שאותו יהודי יצא מבית רבינו ביטל רבינו את המלצתם במחי יד אחת ואמר לא יתכן שאדם המגלח זקנו יכול להיות ירא שמים אמיתי."

אדם ירא שמים זה אומר שהוא נזהר מעבירה או ספק עבירה דקה מו הדקה לגבי הזקן כבר אמר הבבא סאלי זצ"ל "לא יוכל להיות שאדם המגלח את זקנו (או נראה כך) יכול להיות ירא שמים אמיתי" (<https://daf-yomi.com/forums/Message.aspx?id=2772>).

"אבותי ורבותי הקדושים זצוק"ל הקפידו הקפדה גדולה בשמירה על שערות הזקן, וכמה סיפורים מפחידים עד כמה נזהרו ושמרו.. וכן מעשה מפחיד באדם שמימי צעירותו למד במרוקן, בישיבה של בבא מאיר. ובבא מאיר אמר לו כשהיה נער והתחיל לגדול לו הזקן, מעולם אל תגזור את זקןך, ועשה כמצות רבו. גם כי עלה לארץ ישראל ועבר בעבודה פשוטה, זקנו היה איתו בכלל מקום. ביום פטירת בבא מאיר, חיפשו רק מי שלא נגע בזקנו, יגע בגופו הקדוש, כי כך ציוה בבא מאיר. ומי מצאו בחבורה שמעולם לא נגע בזקנו, את אותו בחור שמימי נערו, שמע בקול רבו וכך זכה לנגוע ולהיות שותף בטהרת הבבא מאיר. לאחר כמה חודשים שוב נלקח לשמיים בבא סאלי. והוא בצער, בוכה על פטירת רבו עמד ובכה. פתאום החברה קדישא יצאו ובקשו עוד אדם שמעולם לא נגע בזקנו, שיהיה חלק מהטהרה. שוב אותו אדם ששמע לרבו, זכה להיות חלק מהמטהרים את גופו הקדוש של בבא סאלי זצוק"ל... לזקן יש כח גדול וצינורות השפע בו. ומובא ברכותינו הקדושים, שהזקן הוא המקשר בין הראש לבין הלב. וודאי אין מחזקים אלא למחזקים, ויקפיד על הילדים מקטנות על מעלת הפאות, שלא לנגוע בהם ולדבר על כח

הקפיד עד מאוד להתפלל במנין של מגדלי זקן

”אדמו”ר הקפיד עד מאוד להתפלל במנין של עשרה אנשים מגדלי זקן אף אם היו אנשים פשוטים ופעמים רבות נמנע מלהתפלל בציבור של מגולחי זקן וכשהתפלל בציבור שכולם היו מגדלי זקן ציין זאת בשמחה וכל אותו היום היה שמח מאוד.”^[ח]

”כיצד ואיך הוא מרשה לכהן המגולח לברך ברכת כהנים”

”במיוחד הקפיד על כהן העולה לדוכן לברך את עם ישראל שיהיה בעל זקן טבעי לא מסודר ולא קצוץ. רבינו הסביר שהכהן המברך ברכת כהנים תפקידו להוריד שפע לעם ישראל ושערות הזקן הם צינורות השפע [כמבואר בדברי הזוה”ק ובדברי האר”י כנ”ל]. ולכן כהן הגוזז ומקצץ את זקנו סותר את עצמו הוא חותך וקוצץ את צינורות השפע ואיך ישפיע שפע וברכה לעם ישראל! ומעשה היה שרבינו התפלל בבית כנסת אחד ביום שבת והכהן שעלה לדוכן היה מגולח רבינו יצא לפני גמר חזרת המוסף כדי לא לשמוע ברכת כהנים מאותו כהן ולאחר התפילה התבטא בחריפות לרב ביה”כ כיצד ואיך הוא מרשה לכהן המגולח לברך ברכת כהנים”^[ט]

אם הרב מקצץ זקנו – בני העיר ירשו לעצמם לגלח זקנם בתער

”בביקורו באחת מערי מרוקו ראה רבינו את אחד הדיינים משאיר על לחייו רושם של זקנקן הכניסו רבינו לחדר סמוך כדי לא לביישו ואמר לו אם אתה אחד מדייני העיר מקצץ זקנך בני העיר ירשו לעצמם לגלח זקנם בתער”^[כ]

הזקן, שיגדלו יבינו וידעו מה הכח והמעלה והקדושה של הזקן. ומצאנו לפני שנים בספר סגולות עתיק, שאדם שלומד תורה ולא זוכה להבין את הלימוד או שיש לו קושיה, יחזיק הזקן בידו, ויסתכל כלפי השמים וזו סגולה להבין ולרדת לעומק הלימוד. בע”ה נזכה לאור גדול, לשפע ברכה והצלחה” (מאמר הרב יאשיהו יוסף פינטו, נכד ה”בבא סאלי”, בבטאון שבועי ”כי קרוב” שם). עוד בענין תפלה במנין המסירים זקנם פנים זקן” ח”ב פ”ח במילואים לאות ה’.

יח. בנו של ה”בבא סאלי” הרה”צ רבי ברוך בספרו ”הסבא קדישא אדמו”ר סידנא בבא סאלי” ח”א עמוד ר. ”כמו כן, מורי וחמי הצדיק הקפיד להתפלל אך ורק עם יהודים שלא נגעו בזקנם. בקומה הרביעית מעל ביתו הקדוש היה בית הכנסת בו התפלל, כשהוא מקפיד שיהיו במנין עשרה יהודים בעלי זקן” (הרב ישר אדרי, חתנו של ה”בבא סאלי”, בבטאון שבועי ”כי קרוב” שם). עוד בענין תפלה במנין המסירים זקנם בספר ”הדרת פנים זקן” ח”ב פ”ח לאות ה ובמילואים לשם.

יט. בנו של ה”בבא סאלי” בספרו שם. רוכזו הדעות בענין כהן המסיר זקנו בספר ”הדרת פנים זקן” ח”ב פ”ח אות א’.

כ. בנו של ה”בבא סאלי” בספרו שם עמוד רא. רוכזו הדעות בענין סיג ומיגדר מילתא ולפני עוור בהסרת הזקן בספר ”הדרת פנים זקן” ח”ב פ”ה. ”ובפרט בעו”ה הפרוץ מרובה ומרובה על העומד כשרואים הלומדים ובני תורה שמגלחים זקנם המה משחיתים בתער ומאן מפיס לכן אותן הלומדים המה חוטאים ומחטיאים את הרבים ואקוה לה’ בקוראם דברים אלו וישקלו במאזני שכלם שהוא איסור גמור במספרים שיחזרו בהן ויגדלו זקנם ופאת ראשם כדין ודת של תורה ומהם יראו כל העם וכן יעשו ואני את נפשי הצלתי” (מעשה רוקח על המשניות לרבי אלעזר רוקח (לאנרא) מאמשטרדם (מקראקא) (מברודי), מחבר ספר ארבע טורי אבן. כתב עליו החיד”א בשה”ג בערכו: ”שמעתי נפלאות מחסידותו ובקיאותו”], מכות פ”ג).

"ת"ח שגוזז זקנו אינני אוהב אותו"

"אברך חשוב הגיע לבית רבינו ביום ל"ג לעומר הזמינו רבינו לסעודת ההילולא לכבוד רשב"י הקדוש תוך כדי שיחה העיר רבינו לאותו אברך שהיה לו זקן קצוץ ומסודר כי לדעת הרשב"י מאריה דיומא איסור חמור לסדר את הזקן ולקצצו ולכן בע"ה מהיום והלאה לא תיגע בזקנך יותר. אמנם אותו אברך לא נענה לדברי אדמו"ר והמשיך לקצץ בזקנו. בחודש אלול נפגש אותו אברך עם חתן רבינו ושאלו אם הוא הולך לפני ימים נוראים אל האדמו"ר. היום בע"ה אני נוסע אליו - ענה החתן. בקש אותו אברך להזכירו לפני אדמו"ר שיברך אותו ואת ב"ב בימים נוראים. בעת שרצה החתן להזכיר את אותו אברך בפני אדמו"ר הקדימו האדמו"ר ואמר: <ת"ח שגוזז זקנו אינני אוהב אותו'.

"ושוב מעשה בת"ח מופלג בן של קדושים, אראלים ותרשישים, שבא לגור בארץ בערוב ימיו. אדמו"ר הביע את רצונו להפגש עמו ולהכירו מקרוב. ומכל אדם שהכיר את אותו ת"ח, שאל אדמו"ר עליו ועל מעשיו ומנהגיו וכשנודע לו כי הנ"ל מקצץ בזקנו נמנע אדמו"ר מלהפגש עמו"^[כא]

גידול הזקן למרות לחצים חברתיים ומסירות נפש לגידול הזקן

אברך צעיר התנצל בפני אדמו"ר כי קשה לו לגדל את זקנו מחמת החברה שבה הוא נמצא וגם בני משפחתו מתנגדים לגידול הזקן ולועגים לו. ענהו רבינו אספר לך איזה מסירות נפש לגידול הזקן היתה בדור שלפנינו. בעלותי ארצה בשנת התרפ"ג עת הייתי בטבריה סיפר לי אדם בשם ר' יצחק אבטן ז"ל במלחמת העולם הראשונה כאשר גוייסו לצבא כל היהודים נתיני תורכיה המתגוררים בארץ הם חוייבו לגלח את זקנם. אותם יהודים שהקפידו שלא לגלח זקנם התחבאו בתוך בורות מים כשחצי גופם התחתון שקוע במים במערות ובנקרות צורים ברעב ובחוסר כל במשך ארבע שנים רצופות. וכל זאת כדי שלא לנגוע בזקנם. המספר היה אחד מאותם אנשים. ופעם גילו התורכים אחד מאותם המתחבאים ורצו לגלח את זקנו. הלה התנגד בכל תוקף. מה עשו התורכים הרשעים קשרוהו בזקנו לזנב סוס והריצו את הסוס והוא נגרר על גבי קרקע. ואתה, פנה אדמו"ר לאברך, אינך יכול לעמוד בנסיון קל כזה ופוחד אתה מלעג השאננים..."^[כב]

כא. בנו של ה"בבא סאלי" בספרו שם עמוד רא-רב.

כב. בנו של ה"בבא סאלי" בספרו שם עמוד רג. רוכזו הדעות בענין מסירות נפש למען גידול הזקן בספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פי"ד, ובארוכה בקונטרס "מסירות נפש למען שלימות הזקן" לכותב הטורים.

”מוטב שתכזה כאן בעולם הזה ולא בעולם הבא”

”אחד מתושבי עירו של רבינו הפליג למדינת הים מזלו האיר לו פנים והתעשר עושר רב. חזר לעירו מלובש בבגדי הוד והדר ומגולח למשעי. קרא לו רבינו ובקשו שיפסיק לגלח את זקנו ויגדלו מחדש. העז העשיר פניו כנגד רבינו וסרב בכל תוקף לגדל את זקנו. בדלית ברירה החרימו רבינו וכל אנשי הקהילה התרחקו מארבע אמותיו. תחילה זלזל בחרם אך בראותו את עצמו בודד הסכים לגדל את זקנו, ובלבד שיתיר לו רבינו את הנידוי. כאשר בא לפני רבינו בחרטה על אשר גילח את זקנו עד כה ועל סירובו לשמוע בקול רבינו וביקש גם תיקון לעצמו, אמר לו רבינו: דע לך אדם המגלח את זקנו דומה לאדם שמעביר משהו חס על לחייו, אם יפתך יצרך שוב לגלח את הזקן, קח משהו והעבר על לחיך. מוטב שתכזה כאן בעולם הזה ולא בעולם הבא”^[כז]

”בזכות זקנך הארוך יפתחו לך שערי רחמים ושערי חן וחסד”

”סיפר רבי אברהם הכהן יצ”ר מתושבי מושבה הגרמנית ירושלים. בשנת התש”ט בעלייתו לארץ דרך אלג’יר מטופל בתשעה ילדים קטנים שיחיו לא רצו מארגני העליה מטעם הסוכנות לאפשר לו לעלות ארצה. חדשים על גבי חדשים התרוצץ כדי לקבל היתר עליה ונדחה בלך ושוב. כספו אזל והוא נשאר אובד עצות. אדמו”ר הגיע לאלג’יר ותהום כל העיר רבים באו להקביל פניו ולקבל ברכתו. בין הבאים בא גם ר’ אברהם. רוב תושבי אלג’יר מגולחי זקן הם אך ר’ אברהם זקנו השחור והארוך יורד על פי מדותיו. ראהו רבינו מרחוק וקרא לו. הושיבו לפניו וכבדו כבוד גדול ושאלו: איך זה שאתה מגדל זקן כה ארוך בעיר שרובה מגולחי זקן. ענה ר’ אברהם זו חובתי ואעשנה מעולם לא נגעתני בזקני ולא קצצתי ממנו, מתנה טובה נתנו לי מן השמים ואני אתבייש בה? חס ושלום! שאלו רבינו האם יש לך איזו בעיה או בקשה? שטח ר’ אברהם את בקשתו לפני אדמו”ר כי פעילי העליה אינם מאפשרים לו לעלות ארצה מכיון שהוא מטופל בילדים קטנים כספו אזל והוא אובד עצות. הבטיחו רבינו שלמחר יקבל את היתר העליה ויזכה לעלות ארצה בהפלגה הראשונה, באומרו לו, הזקן מכוון כנגד י”ג מדות של רחמים, ובזכות זקנך הארוך יפתחו לך שערי רחמים ושערי חן וחסד בעיני הפקידים. בבטחון מלא בברכת אדמו”ר ניגש ר’ אברהם למשרדי העליה והנה אותם פקידים שדחוהו, מקבלים אותו במאור פנים ומודיעים לו כי יתכונן לנסיעה ארצה למחרת בבוקר”^[כד]

כג. בנו של ה”בבא סאלי” בספרו שם עמוד רג-רד.

כד. בנו של ה”בבא סאלי” בספרו שם עמוד רד-רה.

כל מי שלא יגע בזקנו, מובטח לו שהשטן לא יוכל עוד להתגבר עליו ולהכשילו, ומובטח לו שהוא בן העולם הבא

"מרן אביר יעקב זיע"א הבטיח לכל יהודי ההולך לאלג'יר אשר היתה בתקופת מרן תחת שלטון הצרפתים וכלשון אדמו"ר: המדינה אשר בה חנה ס"מ וכל גונדא דיליה אם יעמוד בנסיון וישמור עצמו מללכת למקומות הטומאה וגם לא יגע בזקנו בשנת שהותו במקומות הנ"ל, מובטח לו שהשטן לא יוכל עוד להתגבר עליו ולהכשילו, ומובטח לו שהוא בן העולם הבא... מורי זקני ר' מסעוד זיע"א היה משביע בנקיטת חפץ כל יהודי שיצא מאיזור תאפללת לארצות חוץ ולא יגע בזקנו ולא ילך למקומות הטומאה אם יעמוד בכך מובטח לו שיצליח בכל עסקיו בגשם וברוח. אדמו"ר זיע"א הלך בעקבותיהם והקפיד מאוד על גידול הזקן וכל חוזר בתשובה שבא לקבל ברכתו אמר לו לגדל את זקנו ולא ליגע בו מפני שהזקן הוא מגן וצינה וחומה כנגד יצר הרע והוא יסוד גדול ליראת שמים טהורה".^[כה]

כה. בנו של ה"בבא סאלי" בספרו שם עמוד רז-רח. רוכזו הדעות בענין גידול הזקן כסייג לשאר עבירות בספר "הדרת פנים זקן" ח"ב פ"ה אות ד.

הוספה:

קטעים מדברי גדולי חכמי הספרדים
בענין גילוח וגידול הזקן

מרן הגאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל
- החיד"א -

"ע"ד האמת סתרי תורה איסור גמור לעשות הזקן בשום אופן" (ספרו ברכי יוסף לשו"ע יו"ד
סימן קפ"א)^[כו]

מרן הגאון רבי יוסף חיים מבאגדאד זצ"ל
- בעל "בן איש חי" -
ריש גלותא דבבל

"זקן . . לא תגע בו יד להעביר השער לא במספרים ולא בסם . . אסור לתלוש בידו
אפילו שער אחד . . בכל אופן אסור, לא תגע בו יד" (ספרו "שו"ת תורה לשמה" סי' רטו, ועוד)^[כז].

כו. בירור שיטת מרן החיד"א בנדו"ד בארוכה - ראה ס' הדרת פנים זקן ח"א ערך "חיד"א" (עמ' קצה ואילך).
ומה עוד שכתב בברכי יוסף שכשאינו זהיר באיסור גילוח הזקן ופיאות חייב נדוי, ואם כן ח"ו תפלתן לא
נשמעת כשמנודה" (שו"ת תשובות והנהגות ח"ה סרס"ד).

כז. "אותם בני אדם שברא להם הקב"ה זקן ארוך והם מתחכים לשנות המתנה טובה הזאת שנתן להם השי"ת
ורוצים לקצר זקנם בהגבהת השערות למעלה אע"פ שהם נוהרים שלא לחתוך אותם ח"ו עכ"ז לאו שפיר
עבדי וצריך להניחו כמו שהוא ולשמוח בגודלו" (מרן הגאון בעל "בן איש חי" בספרו שו"ת תורה לשמה
סימן תמוז). [עוד בענין קיפול שערות הזקן - ראה ס' הדרת פנים-זקן ח"ב פי"ב נספח א].

בארוכה ע"ד שיטת מרן הגאון בעל "בן איש חי" בנדו"ד - ראה ס' הדרת פנים-זקן ח"א ערך "בעל בן איש
חי" (עמ' רנח ואילך ובמילואים והוספות לשם) ושם "הוספה ב" אות כא ו"הוספה ה" (שם בירור ארוכה
בשיטתו וע"ש גם ע"ד יחוסו של הס' שו"ת תורה לשמה).

מרן הגאון הקדוש רבי חיים חזקיהו מדיני זצ"ל
- בעל "שדי חמד" -

"אלמלא ידעתי את המחבר שהוא חי עמנו, הייתי אומר כי אחד מהראשונים הוא"
[לשון רבי בצלאל הכהן מווילנא, הובא באורות ממזרח עמ' קנח]

"..אומר אני שאם הי' למראה עיניו כל מה שהאריך הגאון צמח צדק בתשובה הנ"ל הי' חוזר בו מסברתו והי' אוסר אף במספריים שלא כעין תער . . אין להורות צד היתר בזמן הזה . . ואחד הרואה ואחד השומע כשופר ירים קולו להוכיח על זה ולא יתיאש לומר כבר פשטה המספחת ולא יתנו און קשבת חלילה לומר כן וישראל קדושים אם יוכיחום יקבלו באהבה ואפילו אם רק נפש אחת מישראל נוכל להצילו מרדת שחת הרי לנו כאילו נקיים עולם מלא ומעיד אני עלי שאחד מחכמי דורנו יצ"ו זה דרכו כל הימים להוכיח על זה במתק שפתים ורבים השיב מעון זה ה' יזכנו לזכות את הרבים לעשות נחת רוח ליוצרנו יתברך שמו"^[כח].

מרן הגאון הקדוש רבי יעקב חיים סופר זצ"ל
- בעל "כף החיים" -

"כמה פעמים הזהירוני בבבל ובירושלים ת"ו שלא לתלוש שער מזקני" (ספרו "קונטרס החלומות" [כת"י] אות טו"ב) "ואם על דא קול משמיא נפיק, על אחת כמה וכמה בגילוח הזקן כלל ועיקר" (הערת נכדו הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א מירות"ו - נדפס בס' "הדרת פנים-זקן" הוספה ב אות א)^[כט].

כח. שדי חמד, כללים, מע' הלמ"ד, כלל קטז

כט. וראה גם ספרו כף החיים או"ח סימן שג ס"ק קכו: "והאר"י ז"ל החמיר מאד אפילו בחול שלא ישים ידו בזקנו למשמש בה כדי שלא יעקור ויתלוש איזה שער והי' אומר שאיסור גדול מאד הוא לעקור או לתלוש בידו אפילו שער אחד בלבד בכל מקום זקנו כי הם צנורות השפע כמבואר בשה"מ פ' קדושים יעו"ש. וא"כ כ"ש בשבת דיש עוד איסור מוסיף".

מרן הגאון הקדוש רבי שלמה אליעזר אלפאנדארי זצ"ל
 - בעל שו"ת "סבא קדישא" -

"אמר רבינו שהסבא קדישא הי' בו נשמת משיח"
 (הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקטש בס' דרכי חיים ושלום סרנ"ו)

"בפסק-דין של איסור גילוח הזקן בסם ובמספרים כעין תער, הראה רבינו הקדוש שכל אלו המתירים בסם ובמספרים כעין תער - טעו . . הבחורים שהסירו זקנם לא נתן להם רשות שיעברו מפתן ביתו כו' אמר שהוא מצטער מהם ואינו יכול להסתכל בפניהם כו' גם בדברי תורה לא השיבם . . לא הרשה לצרף למנינו יהודי בלי זקן אפילו שהסיר את זקנו בסם . . במחלתו האחרונה שרבי נתבקש בישיבה של מעלה כו' כל אותו הלילה האחרונה רבי הי' עוסק בהלכה של איסור גילוח הזקן בסם ובמספרים כעין תער" (תלמידי המובהקים בס' "עמודי ארזים"; "מאמר חיות אש"; "מסעות ירושלים"; ועוד)^[א].

ל. "על החכם ר' שלמה אליעזר אליפנדרי ז"ל אומרים שלא רצה לדבר עם בחורי ישיבת חברון בדברי תורה. ואמר הראיני את מראיך - ואח"כ השמיעני את קולך. ושמעתי שהי' חולק על הרב ב"י בהיתר גזיזת הזקן, והי' אומר בפה מלא 'כאן מרן טועה', שהי' אומר שגילוח בלא תער פטור אבל אסור" (שו"ת פאת שדך סימן קיא).

[עוד בנוגע הנהגת תלמידי ישיבת סלאבדקא-חברון בנדוד, ראה גם דברי תוכחה החריפים של הגאון רבי משה מרדכי עפשטיין (ראש ישיבת ואב"ד סלאבדקא-חברון) בספרו "לבוש מרדכי" על בבא קמא (עמ' ז): "ומזה יתבונן כל איש מישראל לחוס על בניו רק כשהולכים בדרכי ה' . . מגדלי זקן. אך לא לאלה . . בוזי קודש. אלה לא יחשוב לבניו . . כשאין צבעם דומה לישראל שהסירו מעליהם צלם אלקים". "ושמעתי שהגאון ר' משה מרדכי ז"ל רצה שיגדלו זקן, והבחורים לא רצו" (שו"ת פאת שדך שם). וראה עוד דבריו מזעזעות של מרן החזון איש בספר "הדרת פנים זקן" בערכו].

כתב רבינו הגרי"ח מבאגדאד, בעל "בן איש חי", בספרו "בן איש חיל" (בדרוש א' לשבת זכור, דכ"ג ע"ג) [הו"ד בס' "נפלאים מעשיך" - והוא ריכוז משלי וסיפורי הגרי"ח הבעל "בן איש חי" - ירות"ו, תשנ"ב, פרק מד]:

ואקדים מעשה א' ע"ד המוסר, והוא שר אחד גדול שכר יהודי אצלו לשרת על שלחנו ימים ולילות, עד משך שבע שנים, ונתן לו שכרו בתורת מוקדם, ופרע חובותיו בזה, והיה היהודי הוא דרכו לגלח הפאות והזקן. ויהי ביום הראשון אשר עמד לפניו לשרתו, שאל השר ליהודי, למה תגלח זקנך שצמח מאיליו בידי שמים, ויאמר ראוי לגלחו, מפני שלא היה בגופו בעת שנולד, אלא נתחדש בגופו אח"ז, על כן דומה ליבלת שנתחדשה בבשר הגוף שראוי לחתכה ולהשליכה, כי אינה נחשבת בכלל הגוף, ואם היה גידול הזקן מרוצה לפני הבורא, היה בורא את האדם שיהיה שלם בזקן מבטן אמו, ולכן טוב שיגלחוהו, כדי שתהיה גויית האדם כאשר עשאה הבורא בבטן האם. ויאמר השר קראו לי את המגלח שיבא לפני עתה עם כלי אומנות שלו, ויבא לפניו, ויאמר תוציא הכלי שאתה עוקר בו השיניים, ותעקור כל השיניים של היהודי. ויבהל היהודי, ויאמר למה תעשה כה לעבדיך, ויאמר כמשפט אשר תרצת, כי אמרת הזקן חשוב כיבלת שראוי לחתכה ולהשליכה, מפני שלא נעשה לאדם מעת היותו בבטן אמו כשאר איברי הגוף, אלא בא אח"ז, על כן ככה ראוי לעשות לשיניים ג"כ, לעוקרם ולהשליכם, מפני שלא היו לאדם מן הבטן. ויאמר היהודי הנה אנכי נתחרטתי על הדבר הזה, ולא אשחית את הזקן עוד, והנני מתקן הדבר להיות זקן חדש במקום זקן הנשחת, אך אתה כשתעקור השיניים לא תוכל לתקן המעוות, כי לא יצמחו אחרים תחתם. ויאמר השר כמה שנים יש לך שהייתה מגלח בהם הזקן, ויאמר עשרים שנה. ויאמר השר, אם לא תשחית מכאן ולהבא לא יתוקן עוון השחתות שעשית בעשרים שנה, לכן אשחית שיניך כדי לסבול צער עד עשרים שנה, ואח"כ תבא אצלי ואני חייב להחזיר לך שיניך. ויעשו לו כאשר גזר השר, ולא השאיר לו אפילו שן אחד. אח"כ העמיד היהודי לפניו, ויאמר לו אתה יהודי או נוצרי, ויאמר יהודי אני, א"ל א"כ היכן הפיאות המעידים על היהדות שאתה גלחתם, ויאמר אין אני צריך לעדות הפיאות, כי יש לי עד גדול מהם שמעיד שאני יהודי, והיא המילה שבבשר. ויאמר השר, כן דברת, המילה היא סימן מובהק ליהדות יותר מן הפיאות, אך קראו לי חייט וכליו עמו, ויבא החייט ויאמר לו תוציא המספריים ותחתוך בגדיו של זה לחצאין, הבגד והכתונת והמכנסים, באופן שלא יהיה גופו מכוסה אלא מראשו עד מקום ערותו, ומן ערותו ולמטה יהיה גלוי, ככה ילך בבית ובחוץ. ויאמר היהודי למה תעשה כן, ויאמר מאחר כי אתה סומך על עדות המילה, צריך שתהיה עומדת בגלוי, כדי שתהיה גלויה, דאין מניחין העדים בתוך תיבה סגורה ומעידין, ויאמר היהודי אני אסמוך מעתה על עדות הפיאות שהם גלויים, ויאמר אה"ן, אך הפיאות לא תוכל לגדלם ביום זה, וצריך להמתין כמה ימים עד שיצמח, ולכן עתה תלך כך לפרסם עדות המילה, עד שיבא הזקן ויעיד, ובע"כ הוכרח לך, ע"כ.

לעילוי נשמת

אדוני אבי מורי היקר באנשים
אוהב ואהוב על הבריות
מוכתר במעלות ובמידות תרומיות
רודף צדקה וחסד
ר' זאב וואלף
ב"ר יצחק ווינער ע"ה
גלב"ע ש"ק פ' יתרו, כ' שבט תשע"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

